

Revisionsrapport

Granskning av pensionsredovisning

Botkyrka kommun

Raymond Chan
Aktuarie

Sonja Moré
Ebba Lind
Revisionskonsulter

November 2017

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Bakgrund	3
2.2.	Revisionsfråga, kontrollmål och revisionskriterier	3
2.3.	Revisionsmetod och avgränsning	3
3.	Granskningsresultat	4
3.1.	Pensionsavtal	4
3.1.1.	Vår bedömning	6
3.2.	Administrativa rutiner och dokumentation	6
3.2.1.	Vår bedömning	8
4.	Bedömning och rekommendationer	9
4.1.	Avstämning mot kontrollmål	9
4.2.	Svar på revisionsfrågan samt rekommendationer	9

1. Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Botkyrka kommun genomfört en granskning av kommunens pensionsredovisning. Efter genomförd granskning gör vi bedömningen att rutinerna för rapportering av pensionsunderlag delvis är ändamålsenliga och den interna kontrollen inte fullt ut är tillräcklig.

Vi rekommenderar kommunstyrelsen att:

- Säkerställa fullständigheten avseende rapporteringen av förtroendevaldas pensioner.
- Upprätta en rutinbeskrivning som omfattar hela pensionshanteringen, dvs. de delar som omfattas av KPA samt de moment som utförs av kommunen.
- Upprätta kontrollmoment avseende de underlag som skickas till KPA samt för redovisningen av kommunens pensionsåtagande.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Pensionsavtalens komplexitet ställer höga krav på såväl rutiner och processer som den interna förståelsen av de avtal som tillämpas. Sammantaget innebär detta att en väl fungerande administration och god intern kontroll är högst väsentlig.

Granskningen syftar till att bedöma om rutinen för rapportering av pensionsunderlag är ändamålsenlig och om den interna kontrollen är tillräcklig.

2.2. Revisionsfråga, kontrollmål och revisionskriterier

Granskningen har syftat till att besvara följande revisionsfråga:

- Är rutinen för rapportering av pensionsunderlag ändamålsenlig och är den interna kontrollen tillräcklig?

För att besvara revisionsfrågan och därmed uppnå syftet med granskningen har vi utgått från följande kontrollmål:

- Kartläggning av aktuella pensionsavtal.
- Identifiering av befintliga rutiner för pensionsadministrationen.
- Granskning av viss dokumentation över rutiner och arbetsmoment.

Revisionskriterier utgörs av lagar och rådet för kommunal redovisning.

2.3. Revisionsmetod och avgränsning

Granskningen har avgränsats till intervjuer och dokumentstudier.

Kontrollberäkningar har gjorts avseende 2016 års rapportering. Intervjuer har skett med personal vid löneenheten. Följande tjänstemän har intervjuats/ kontaktats via mail:

- Chef löneenheten
- Systemförvaltare löneenheten
- Löneekonom löneenheten

Granskningen avgränsas till att avse kommunstyrelsen.

Revisionsrapporten har varit föremål för sakgranskning hos berörda tjänstemän.

3. Granskningsresultat

3.1. Pensionsavtal

Kontrollmål: Kartläggning av aktuella pensionsavtal.

Pensionsavtal

Kommunens pensionsåtaganden för sina anställda, tidigare anställda (fribrevshavare) och pensionärer regleras i det kollektivavtalade pensionsavtalet KAP-KL. Avtalet trädde i kraft 1 januari 2006 och ersatte kollektivavtalet PFA.

Förmånerna i KAP-KL är både förmånsbestämda och premiebestämda. Det är de förmånsbestämda pensionsförmånerna som skuldförs i balansräkningen. Avgifterna för de premiebestämda är en pensionskostnad som belastar resultaträkningen och räknas inte med i pensionskulden.

I en förmånsbestämd plan fastställs pensionsförmånen, som utbetalas från pensioneringen, som en andel av slutlönen samt total tjänstetid. Förmånsbestämd pension enligt KAP-KL omfattar ett pensionsunderlag på sammanlagt de sista nio årens pensionsgrundande löner före avgång. I en premiebestämd plan är pensionsrätten en procentsats av årslönen.

Tryggandeformer

Pensionsåtagandet kan tryggas på olika sätt. Det vanligaste bland Sveriges kommuner är att skulden redovisas som en avsättning i balansräkningen. Kommunens pensionsåtaganden redovisas dels som en ansvarsförbindelse (pensioner intjänade för 1998) vilken har tryggats i form av sk återlån i verksamheten, dels som en avsättning (pensioner intjänade fr o m 1998) i balansräkningen. För att möta kommunens pensionsåtagande intjänade före 1998, gjorde kommunen en särskild avsättning om 400 mkr år 2000. Dessa medel har sedan dess varit placerade i en diversifierad värdepappersportfölj. Det långsiktiga avkastningsmålet för portföljen är en årlig avkastning om 3 procent (exkl inflation).

Kommunens totala pensionsåtaganden

Kommunens pensionsskuld avseende pensioner intjänade före 1998 uppgick per 31 december 2016 till 1 305,1 mkr (exkl löneskatt). Skulden redovisas som en ansvarsförbindelse inom ramen för balansräkningen. Kommunens pensionsskuld (avsättning) avseende pensioner intjänade 1998 och senare uppgick till 436,1 mkr. Denna skuld redovisas som en avsättning i balansräkningen. Pensionskostnader för den avgiftsbestämda delen, uppgick enligt årsredovisningen 2016 till 103,8 mkr.

Aktualiseringsgraden enligt årsredovisning 2016 anges sammantaget vara 91,0 % (89,3 % 2015). Aktualiseringsgraden visar hur stor andel av de anställdas pensionsgrundande anställningsuppgifter som är uppdaterade.

Kontrollberäkning av de redovisade värdena i not 24 respektive not 28 i årsredovisning 2016.

För att verifiera att redovisade pensioner är i enlighet med befintliga avtal och regelverk har vi gjort kontrollberäkningar över huruvida de redovisade värdena i årsredovisning 2016 är rimliga.

Kontrollberäkningarna har begränsats till:

- De redovisade pensionskostnaderna för de avgiftsbestämda pensionslösningarna, dvs. pension som intjänats efter 1998.
- Övriga ansvarsförbindelser avseende kommunens pensionsåtagande för de förtroendevalda.

Dessa pensionstyper har valts med motivering att de avser pensioner som intjänats under 2016. Således har inte det stora pensionsåtagandet på 1,3 mdkr som redovisas som en ansvarsförbindelse granskats eftersom det avser pension intjänat före 1998.

Not 24: Pensionskostnader för den avgiftsbestämda delen, kortfristiga skulder.

Kommunen redovisade pensionskostnader om 103,8 mkr i årsredovisningen 2016. Vi har utfört en kontrollberäkning per individnivå baserad på underlag från systemgruppen inom kommunen som innehåller uppgifter för personnummer, anställningsdatum och årslön på individnivå. Detta underlag motsvarar vad som skickas till KPA. Vi bedömer att uppgiftstyperna i underlaget är tillfredsställande då de i allt väsentligt innehåller erforderlig information för KPA:s beräkning av pensionsunderlag.

Vi har med detta underlag utfört en kostnadsberäkning och fick en total pensionskostnad om 102,5 mkr. Avvikelsen (1,3 %) beror på att de redovisade pensionskostnaderna i årsbokslutet 2016 var baserade på prognoser uttagna per 2016-12-12 medan vår kontrollberäkning är baserad på 2016 årstömning från lönesystemet till KPA per 2017-02-12. Således har en rimlig förklaring erhållits för avvikelsen och vi bedömer därmed att pensionskostnaderna för den avgiftsbestämda delen är rimliga. I samband med kontrollberäkningen har det framkommit att kommunen inte gör några kontrollberäkningar eller rimlighetsbedömningar av filerna som skickas till KPA för att säkerställa att underlagen är fullständiga.

Not 28: Pensionsåtagande för de förtroendevalda, övriga ansvarsförbindelser.

Kommunen har ett pensionsansvar för politiker som fullgör uppdrag i kommunen på heltid eller på betydande del av heltid. För att uppnå full pension krävs i normalfallet tolv års tjänstgöring. Ersättning kan utgå som visstidspension eller avgångsersättning.

Kommunens pensionsansvar omfattar i denna del 7,8 mkr fördelad enligt nedan:

2016	mkr
Ansvarsförbindelse förtroendevaldas pensioner (inkl löneskatt 24,26%)	2,9
Inkomstsamordnad visstidspension	0,2
Övriga avgångsersättningar	4,7
Summa övriga ansvarsförbindelser	7,8

Vi har kunnat kontrollera posten "övriga avgångsersättningar" (4,7 mnkr) mot underlag från kommunen. Det avser tre personer. Kontrollberäkningen har utförts med avseende på antalet individer och förutsättningarna i kommunens avtal. De andra posterna har vi inte kunnat verifiera i sin helhet. Detta till följd av att uppgifterna om vilka individer som omfattas av avtalet skiljde åt mellan KPA och kommunen. Avvikelser fanns både avseende antalet personer och vilka personer (dvs. personnummer) som omfattades av avtalet. Det finns således risk för bristande fullständighet i rapporteringen.

3.1.1. Vår bedömning

Genomförd granskning påvisar att kommunen i allt väsentligt redovisar i enlighet med befintliga avtal och regelverk. Dock har det framkommit en osäkerhet avseende fullständigheten i rapporteringen avseende pension för förtroendevalda. Kontrollmålet bedöms vara *delvis uppfyllt*.

3.2. Administrativa rutiner och dokumentation

Kontrollmål: Identifiering av befintliga rutiner för pensionsadministrationen.

Kontrollmål: Granskning av viss dokumentation över rutiner och arbetsmoment.

Kommunen har sedan i januari 2012 (tilläggstjänst uppdaterad 1 maj 2015) outsourcat pensionsadministrationstjänsterna till försäkringsföretaget KPA.

Värt att notera är att det saknas ett samlat dokument avseende kommunens pensionshantering som reglerar ansvarsfördelningen internt i kommunen samt vilka delar som utförs av KPA. Det finns rutiner för kommunens pensionshantering, dock är de dokumenterade antingen i flera separata dokument eller är inarbetade hos ett begränsat antal personer och ej dokumenterade.

Löneenheten har ansvar för de underlag som levereras till KPA för den löpande administrationen av pensioner. Baserad på rutinbeskrivning, filbeskrivning och rutinförfrågan från KPA har enheten fördelat arbetet enligt nedan.

Systemgruppen i löneenheten har ansvar att årligen skapa en KPA-fil (så kallad årstömning). Lönesamordnare och lönekonsult under löneenheten tar löpande fram anställnings- och frånvarohistorik via lönesystemet och skickar dessa till KPA. De har även ansvar för registrering av de anställdas avtal i HRM-systemet och anmälan vid dödsfall av arbetstagare till KPA med blanketten "Anmälan om avliden arbetstagare". Löneenheten har skapat en intern kontrollista för de löpande leveranserna. Vi har noterat några avvikelser avseende den interna kontrollistan, vilka framgår av nästa kontrollmål.

Löneekonomerna i löneenheten hämtar månatligen en prognos för inbetalning av pensionsmedel och kontoutdrag för uträkning och bokföring av faktisk utbetald pension. Löneekonomerna skapar underlag för särskild löneskatt vid årsbokslutet (bokslutspecifikationen skapas av ekonomienheten). Vid intervjuerna har det framkommit att kommunen har tillräcklig kompetens kring avtal, pensionsadministration och tillhörande frågeställningar. Kompetensen är dock begränsad till några individer.

Följande dokumentation har granskats med avseende på detaljeringsgrad och omfattning:

- Rutinbeskrivning KPA (löneenheten, 2017-05-03)
- Rutinförfrågan av arbetsintyg vid dödsfall (löneenheten, 2017-05-17)
- Lathund för hanteringsavgångsersättning (löneenheten, 2015-06-10)
- Lathund för insortering av KPA brev (2015-07-23)
- Filbeskrivning OPF-KL KPA Direkt 2.0 (KPA, 2016-06-30)
- Filbeskrivning KPA Direkt 2.0 (KPA, 2016-06-30)
- Kontrollistan löpande och innan bryt (löneenheten, 2017-05-11)

De dokumenterade anvisningarna avseende filbeskrivning som kommunen erhållit från KPA har funnits hålla en rimlig nivå med avseende på detaljeringsgrad och omfattning.

Då kommunen har outsourcat pensionsadministrationen till KPA kvarstår för kommunen att säkerställa att den löpande redovisningen/registreringen av uppgifter i lönesystemet med avseende på pensionsuppgifter är korrekt och ajour samt säkerställa att underlaget som rapporteras till KPA är fullständig och uppdaterad i enlighet med lönesystemet. Löneenheten har upprättat en kontrollista som omfattar kontroller som görs i samband med lönebryt. Kontrollmoment finns bland annat avseende att uppgifterna i lönesystemet är korrekta. Dock saknas kontrollmoment för att säkerställa att rapportering sker korrekt till KPA samt att redovisningen och skuldföringen av pensioner är korrekt. Ett utvecklingsarbete pågår, enligt uppgift, för närvarande med att kartlägga de interna kontroller dokumenterade i en kontrollista. Vi har vid en tidigare lönegranskning under revisionsåret 2016 verifierat tillämpningen av kontrollistan och konstaterat att kontrollmomenten var dokumenterade. I den granskningen noterades inga väsentliga avvikelser avseende dokumentationen. Följaktligen har ingen ytterligare verifiering utförts i denna granskning då det inte finns kontrollmoment i kontrollistan som särskilt avser pensionshantering.

3.2.1. Vår bedömning

Genomförd granskning påvisar att den inarbetade pensionshanteringsprocessen överlag bedöms vara tillfredsställande. Dock noteras att processen inte är dokumenterad i sin helhet i ett samlat dokument samt att löneenheten inte genomför några dokumenterade rimlighetsbedömningar/kontroller avseende underlagen som skickas till KPA (se vidare under 1.1). Vidare noteras att det finns kontrollmoment i kontrollistan för flera väsentliga områden men att även dessa kan utvecklas så att de omfattar hela pensionshanteringen. Båda kontrollmålen bedöms vara *delvis uppfyllda*.

4. *Bedömning och rekommendationer*

4.1. *Avstämning mot kontrollmål*

Granskningen har gjorts utifrån tre kontrollmål. Bedömningen av respektive kontrollmål görs enligt kriterierna: Uppfyllt/Delvis uppfyllt/Ej uppfyllt.

Kontrollfråga	Bedömning
Kartläggning av aktuella pensionsavtal.	Delvis uppfyllt. Genomförd granskning påvisar att kommunen i allt väsentligt redovisar i enlighet med befintliga avtal och regelverk. Dock har det framkommit en osäkerhet avseende fullständigheten i rapporteringen avseende pension för förtroendevalda.
Identifiering av befintliga rutiner för pensionsadministrationen. Granskning av viss dokumentation över rutiner och arbetsmoment.	Delvis uppfyllt. Genomförd granskning påvisar att den inarbetade pensionshanteringsprocessen överlag bedöms vara tillfredsställande. Dock noteras att processen inte är dokumenterad i sin helhet i ett samlat dokument samt att löneenheten inte genomför några dokumenterade rimlighetsbedömningar/kontroller avseende underlagen som skickas till KPA (se vidare under 1.1). Vidare noteras att det finns kontrollmoment i kontrollistan för flera väsentliga områden men att även dessa kan utvecklas så att de omfattar hela pensionshanteringen.

4.2. *Svar på revisionsfrågan samt rekommendationer*

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Botkyrka kommun genomfört en granskning av kommunens pensionsredovisning. Efter genomförd granskning gör vi bedömningen att rutinerna för rapportering av pensionsunderlag delvis är ändamålsenliga och den interna kontrollen inte är fullt ut tillräcklig.

Vi rekommenderar kommunstyrelsen att:

- Säkerställa fullständigheten avseende rapporteringen av förtroendevaldas pensioner.
- Upprätta en rutinbeskrivning som omfattar hela pensionshanteringen, dvs. de delar som omfattas av KPA samt de moment som utförs av kommunen.
- Upprätta kontrollmoment avseende de underlag som skickas till KPA samt för redovisningen av kommunens pensionsåtagande.

2017-11-06

Sonja Moré

Projektledare

Anders Hägg

Uppdragsledare